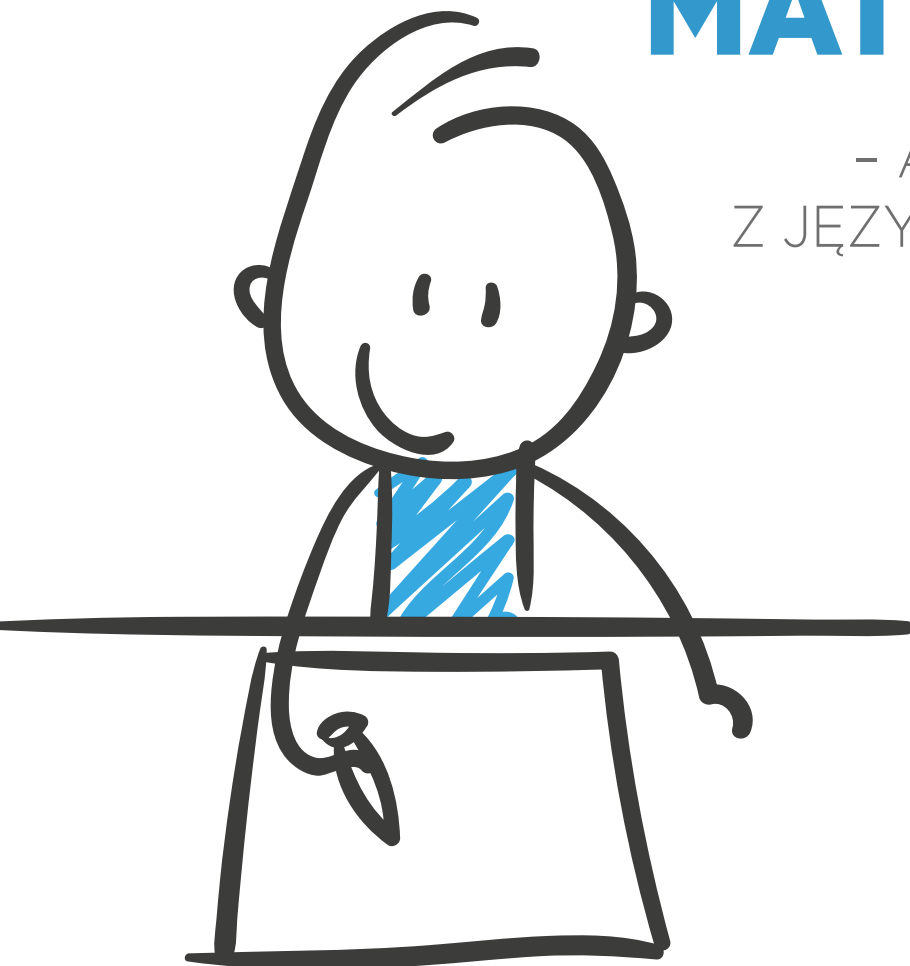

OTWARTE ZADANIA MATURALNE

- ANALIZA ARKUSZA
Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO
NA POZIOMIE
ROZSZERZONYM
NA MATURZE
W 2022 ROKU

Język angielski to najchętniej wybierany przez uczniów przedmiot dodatkowy na egzaminie maturalnym. W tym roku przystąpiło do niego ponad 201 tysięcy osób. Większość wybrała go pod kątem przyszłych studiów, ale byli i tacy, którzy dokonali takiego wyboru bez solidnego przygotowania, uznając, że na coś trzeba się zdecydować, a wynik i tak nie wpłynie na zdanie matury. Dlatego wrażenia maturzystów po egzaminie na poziomie rozszerzonym były podzielone. Spora część przyznała, że matura była łatwa, choć dla niektórych poziom okazał się wysoki. I rzeczywiście, już niedługo miałam okazję się o tym przekonać podczas sprawdzania prac.

Jako egzaminator pracuję w zespołach okręgowej komisji egzaminacyjnej już piętnaście lat, można więc powiedzieć, że sprawdzanie arkuszy maturalnych jest dla mnie chlebem powszednim, a jednak co roku jest coś nowego i ten chleb zawsze inaczej smakuje. Nad przygotowaniem arkusza pracuje cały sztab specjalistów (włączając *native speakerów*) przez co najmniej dwa lata, więc zawarte w nim zadania – które muszą być zgodne z wymaganiami egzaminacyjnymi – są przemyślane w najdrobniejszych szczegółach. Arkusz powinien być urozmaicony, nie może w nim być zadań jednego typu i jednej formy rozwiązań, lecz muszą być one różnorodne i stymulujące, żeby zwyczajnie nie zanudzić zdających. Klucze powstają wraz z pierwszą wersją zadań, zanim jednak do pracy przystąpią egzaminatorzy w okręgowych komisjach egzaminacyjnych, koordynatorzy przedmiotowi z centralnej i okręgowych komisji egzaminacyjnych muszą jeszcze raz omówić, zweryfikować i uzupełnić schematy punktowania zadań.

Każda komisja okręgowa przygotowuje swoje przykłady, a następnie – w trakcie spotkania w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej – zostają one przeanalizowane i włączone do ostatecznej wersji przykładowych odpowiedzi, która finalnie dopina się na ostatni guzik podczas sprawdzania zadań otwartych w autentycznych pracach. Fakt

faktem, że nikt nie jest w stanie uwzględnić wszystkich możliwych odpowiedzi. Jeśli więc w którejś pracy pojawi się rozwiązanie niewłaśczone do przykładowych rozwiązań przez Centralną Komisję Egzaminacyjną, ale dopuszczalne i poprawne, to również zostaje ocenione. Tak to już jest z zadaniami otwartymi – tam, gdzie w lukę otwartych możliwości angażują się żywe twory: uczeń kontra język, szczupły początkowo klucz zadań otwartych zaczyna się rozrastać.

Przykłady z arkusza maturalnego

W zadaniu ósmym należało uzupełnić luki jednym słowem, tak aby powstał spójny i logiczny tekst, w którym wpisywane wyrazy będą gramatycznie i ortograficznie poprawne. „Szczupły klucz” przewidziałby tylko możliwości przedstawione poniżej.

Podobnie ma się rzecz w kolejnym zadaniu otwartym, dziewiątym, które polegało na uzupełnieniu fragmentów zdań z wykorzystaniem podanych w nawiasie słów w odpowiedniej formie, tak aby otrzymać logiczne i gramatycznie poprawne zdanie. Pierwotnie klucz zawierający oczekiwane rozwiązania wyglądałby jak poniżej:

AN UNCONVENTIONAL PAINTER

One day, a boy saw a man climb over the wall of his neighbour's garden to steal some fruit. He quickly went home and drew a likeness of the thief. The moment his father heard the story and saw the picture, he took it to the authorities. It 8.1. Turned out to be very useful since the thief was soon caught. The boy was Thomas Gainsborough, who grew up to be one of England's most famous 18th-century painters, known both 8.2. For the mastery of his craft and his unconventional methods. He painted in semi-darkness, and sitters for portraits claimed that 8.3. Neither they nor their portraits were visible. When painting a landscape, he did not go outside, but constructed models from cork and coal, sand, moss, and other materials. Yet, 8.4. As a result of this unusual practice, Thomas Gainsborough produced some of the most poetic paintings imaginable.

adapted from www.spectator.co.uk

Ale odpowiedzi akceptowanych (podobnie jak w arkuszach z lat ubiegłych) jest więcej. Tutaj, w przykładzie 8.2 oprócz *for* poprawne są jeszcze *by* i *through*.

9.1. Unfortunately, the accident prevented (he / complete) _____
Him from completing _____ the project on time.

9.2. Would you mind (carry / big) Carrying the biggest _____
parcel of the three? I'll take the two smaller ones.

9.3. Don't worry too much (other people / opinion) About other people's opinions _____
_____. They are often formed too hastily.

9.4. People who attended the meeting (be / unable / download) Were unable to download _____
_____ the file yesterday because
of the poor Internet connection.

Możliwości prawidłowego uzupełnienia jest jednak więcej, przez co klucz poszerza się w pierwszych trzech punktach o inne akceptowane odpowiedzi:

- 9.1
- his completing of
 - him/his completing
 - his completion of
 - him from completion of
 - him completely from finishing

- him completely from doing
 - him from completely finishing
- 9.2
- carrying this/that biggest
 - carrying up/down/in/out/away the biggest

- carrying only the biggest
 - your carrying the biggest
- 9.3
- over other people's opinions
 - at other people's opinions

Zawsze mnie fascynuje, jak kreatywni uczniowie potrafią wpaść na rozwiązania nieujęte pierwotnie w kluczu, a poprawne. Trudno się dziwić, ambitna młodzież oprócz szkolnego przygotowania ma nieograniczone możliwości korzystania z języka naszej globalnej wioski, głównie przez Internet i dzięki otwartym granicom. Dlatego my, nauczyciele przygotowujący maturzystów do egzaminu, powinniśmy być jednocześnie świadomi tego, że w zadaniach otwartych otwierają się nowe możliwości, oraz kompetentni, żeby wyjść z otwartym umysłem na uczniowskie propozycje, a w razie wątpliwości skonsultować je z ekspertem czy *native speakerem*. Musimy wykazać się większą w tej materii elastycznością i nie próbować na siłę być jajkiem mądrzejszym od kury. Zasada zero-jedynkowa nie ma tu zastosowania. Pamiętajmy, że język jest żywym tworem i ewoluuje zgodnie z duchem czasu, towarzysząc przemianom w każdej dziedzinie życia. Na przykładzie językowych różnic pokoleniowych możemy obserwować, jak stare konstrukcje zwykle występują z nowszymi, jak niektóre sformułowania odchodzą w niepamięć, a w ich miejsce – lub zupełnie niezależnie, dyktowane nowymi potrzebami człowieka we współczesnym świecie – pojawiają się nowości.

Trudno sobie to wyobrazić, ale w języku angielskim co półtorej godziny powstaje nowy termin. Czyli codziennie pojawia się około piętnastu nowych słów, co daje rocznie ponad pięć tysięcy wyrazów (!), a połowa z nich to slang internetowy.

Najdłuższe zadanie otwarte w tym roku, dziesiąte, to rozprawka argumentacyjna (typu „za i przeciw”) lub artykuł publicystyczny – do wyboru. W ubiegłym roku („Horyzonty Anglistyki” 2021, nr 22) ukazał się mój artykuł *Na miesiąc przed maturą*, w którym dokładnie omawiam strukturę arkusza egzaminacyjnego na poziomie rozszerzonym oraz istotne kwestie dla poszczególnych zadań, do czego można się odnieść w razie potrzeby. W niniejszym artykule skupię się tylko na tegorocznych zadaniach, w tym na kwestiach merytorycznych w zakresie treści i formy.

ROZPRAWKA ARGUMENTACYJNA

Rozprawka to rodzaj pracy naukowej, w której odpowiadamy na zadane pytanie, rozważamy swój stosunek do postawionego problemu lub domniemania, coś udowadniamy lub o czymś przekonujemy. W rozprawce argumentacyjnej analizujemy dwie strony danego zagadnienia.

WSTĘP	<ul style="list-style-type: none"> ➤ teza bez opinii własnej ➤ zapowiedź „za i przeciw”
ROZWIĘNIĘCIE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ argumentacja ZA z uzasadnieniem ➤ argumentacja PRZECIW z uzasadnieniem
ZAKOŃCZENIE (zakończenie jest zawsze krótsze niż wstęp i nie pojawia się w nim żadna nowa myśl)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ krótka parafraza tezy ➤ informacja: które argumenty przeważają ➤ ewentualnie własna opinia

Tegoroczny temat rozprawki to:

O czym zatem należało pamiętać?

1 WSTĘP musi zawierać TEZĘ.

Teza to twierdzenie, dla którego przedstawia się uzasadnienie w rozwinięciu i obejmuje wszystkie aspekty zawarte w poleceniu. Najprościej było zwyczajnie przełożyć wszystkie kwestie ujęte w poleceniu na język angielski (*rodzice = parents, folks; nastoletnie dzieci = teens, teenage children, teenagers; kieszonkowe = pocket money, allowance; obowiązki domowe = housework, household chores, domestic duties* [**Uwaga!** NIE: HOMEWORK, NIE: HOME DUTIES, NIE: HOME CHORES!]), np.:

- *Some parents give pocket money to their teenage children for doing housework.*
- *Some teens are given pocket money from parents for domestic duties.*
- *Some teenagers get allowance from their parents for household chores, etc.*

NIE WOLNO BYŁO JEDNAK ZAPOMNIEĆ O FORMALNEJ ZAPOWIEDZI ROZPRAWKI, bez której dobry u niektórych początek poszedł na marne. Czyli **WADY I ZALETY. PLUSY I MINUSY. ZA I PRZECIWIW**. Cokolwiek z zapowiedzią **dwóch stron medalu** (mogło być pytaniem), np.:

- *There are pluses and minuses of such a situation.*
- *What are advantages and disadvantages of such a solution?*
- *Some people claim it is a good idea, but there are some who think differently, etc.*

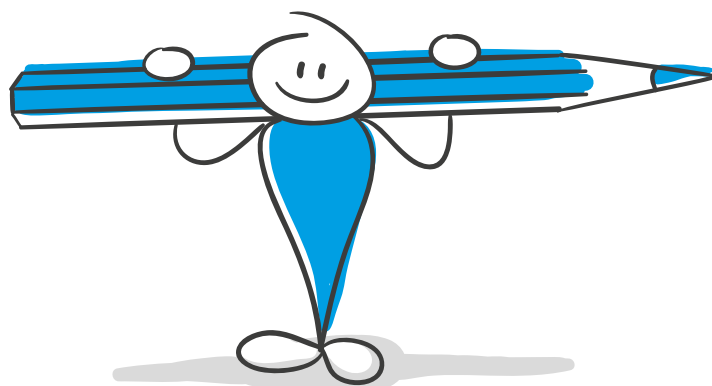
Uwaga! Wspomnienie we wstępie tylko o plusach lub tylko o minusach nie jest zapowiedzią rozprawki argumentacyjnej i stawało się poważną usterką formalną, która odbierała punkty.

Można było odetchnąć, mając prawidłowo sformułowaną tezę, ale nadal trzeba było pamiętać, że

teza jest częścią WSTĘPU, a nie całym wstępem. Wstęp to wprowadzenie do tematu. Dlatego dobrze było dorzucić jeszcze jedno, dwa zdania w celu dopełnienia całości i osadzić je najlepiej przed wprowadzeniem tezy, np.:

- *These days it is getting more and more difficult to make children help at home. That is why...*
- *Nobody likes house chores, especially teenagers, so...*
- *Housework should be done by all members of a family, but how to put it in practice?*

2 ROZWIĘCIE

To **wieloaspektowa i (lub) pogłębiona realizacja elementu** w dwóch głównych paragrafach, w którym omawiane były wady i zalety przyznawania kieszonkowego nastolatkom za wykonanie obowiązków domowych. Przedstawić należało argumenty popierające tezę, a każdy z nich powinien być wprowadzony odpowiednim wyrażeniem, by całość mogła składać się w spójną, logiczną treść. Każdy argument należało oczywiście uzasadnić, popierając przykładem. Podobnie jak w wypadku zalet, także wady – poparte wyjaśnieniami lub przykładami – trzeba było przedstawić w logiczny, uporządkowany sposób. Przy dobrze sformułowanej tezie rozwinięcie nie powinno nastęrczać problemu: analizie zdający musieli poddać **OBIE** strony medalu.

- **Przykłady zalet:** *responsibility, parents' trust, financial independence, valuing work, better self-esteem, etc.*
- **Przykłady wad:** *everything for money, no sense of household community service, material attitude towards life, growing claims, etc.*

Mile widziane były przysłowia i powiedzenia o pieniądzu wykorzystane na poparcie wybranej tezy, z odpowiednią argumentacją, np.

„Money makes the world goes round”.

„Money has no smell”.

„Money isn't everything”.

„Money is like sea water. The more you drink, the thirstier you become”.

„The best things in life are free”.

3 ZAKOŃCZENIE

Zakończenie jest podsumowaniem, czyli właściwym i adekwatnym do tematu zamknięciem wypowiedzi. Jeżeli zdający powtarzał wstęp – w porządku, ale innymi słowami. Czyli ci, którzy pamiętali, by sparafrazować wstęp i ewentualnie dorzucić własną opinię, dobrze na tym wyszli. Co ważne, pamiętać należało, że zakończ-

czenie jest z założenia krótsze od wstępu i nie mogą się w nim pojawić żadne nowe treści.

Przykłady:

- *Taking everything into account, it is evident that paying children for household chores is a question of argument. Still, in my opinion, if it is done wisely, it can bring more benefits than drawbacks.*
- *Although there are two sides of the same coin, I fully support the view that pocket money given to teenagers for housework does not seem right.*
- *Summing up, giving pocket money to teens for domestic chores has more advantages than disadvantages. I definitely would apply this rule in my own house.*

Z błędów najczęściej popełnianych należy wymienić: brak zapowiedzi formalnej rozprawki lub zapowiedź rozprawki opiniodawczej, a nie argumentacyjnej, jednostronna argumentacja. Uczniowie często pisali o kieszonkowym bez nawiązania do pomocy w pracach domowych albo – co gorsza – prace domowe (*housework*) mylili z zadaniami domowymi (*homework*).

ARTYKUŁ PUBLICYSTYCZNY

Artykuł publicystyczny to forma wypowiedzi, która pojawiła się na egzaminie maturalnym z języka angielskiego w 2015 r. Po siedmiu latach uczniowie nadal wybierają tę formę wypowiedzi dużo rzadziej w porównaniu z rozprawką, obawiając się, że zwyczajnie nie sprostają wymogom. Tak naprawdę jednak nie ma się czego bać, ponieważ artykuł to najbardziej „wyluzowana” forma wypowiedzi pisemnej na maturze rozszerzonej i dużo bardziej życiowa od skostniałej formalnie rozprawki. Artykuły towarzyszą i będą nam towarzyszyć tak *online*, jak i *offline* (może nasi absolwenci sami będą takie tworzyć?), gdzie jednak będzie się pisać rozprawki po opuszczeniu murów szkolnych? Hm... W artykule język dopasowuje się do grupy docelowej, jeśli więc piszemy do czasopisma młodzieżowego, nie usztywniamy języka wyszukаныmi zwrotami, bo tekst będzie wyglądać nienaturalnie. Sam układ artykułu nie odbiega od ogólnego schematu wypowiedzi pisemnych z podziałem na wstęp, rozwinięcie i zakończenie, ale kwestia kompozycji i proporcji jest tu dużo bardziej elastyczna.

WSTĘP	➤ tytuł + ciekawe wprowadzenie do tematu
ROZWINIĘCIE	➤ paragraf dotyczący pierwszej części polecenia (KORZYŚCI) ➤ paragraf dotyczący drugiej części polecenia (RADY) Treść może zawierać elementy opisu, opowiadania, recenzji czy sprawozdania.
ZAKOŃCZENIE	➤ może być krótkie, jednozdaniowe, może być pytaniem zachęcającym czytelników do samodzielnej refleksji

Tegoroczny temat artykułu to:

O czym zatem należało pamiętać?

1 TYTUŁ

Artykuł musi być zatytułowany. Prosto i przejrzysto. Choćby jednym słowem, ale zawsze. Wystarczy przywołać w myśli jakikolwiek tekst z magazynu internetowego lub tradycyjnego, by zauważyć, że bez tytułu nie da rady. Jest jak haczyk z przynętą wabiącą czytelnika. Albo złapie, albo nie. A złapać powinien, jeśli zależy nam, żeby został przeczytany. Wśród sprawdzanych przeze mnie prac zdarzały się bardzo chwytliwe tytuły, np.:

- *Travel around the world.*
- *Off we go!*
- *Dream journey.*

2 WSTĘP

Artykuł musi mieć zgrabny i ciekawy wstęp (*lead*), który w gazetach, magazynach czy periodykach z reguły jest drukowany odmienną czcionką i większymi niż tekst literami. Jeśli tytuł zachęcił czytelnika, przeczyta również wstęp. Ale jeśli wstęp będzie do bani, to małe szanse na przeczytanie całości. I tu właśnie jest miejsce, żeby wprowadzić temat: wiele osób marzy o odbyciu podróży dookoła świata. Można było dorzucić jakiś cytat lub przysłowie.

„The world is the traveler’s inn”.

„Wisdom can be found traveling”.

„Hold fast to dreams, for if dreams die, life is a broken-winged bird that cannot fly”.

„We must never forget the explorer’s spirit”.

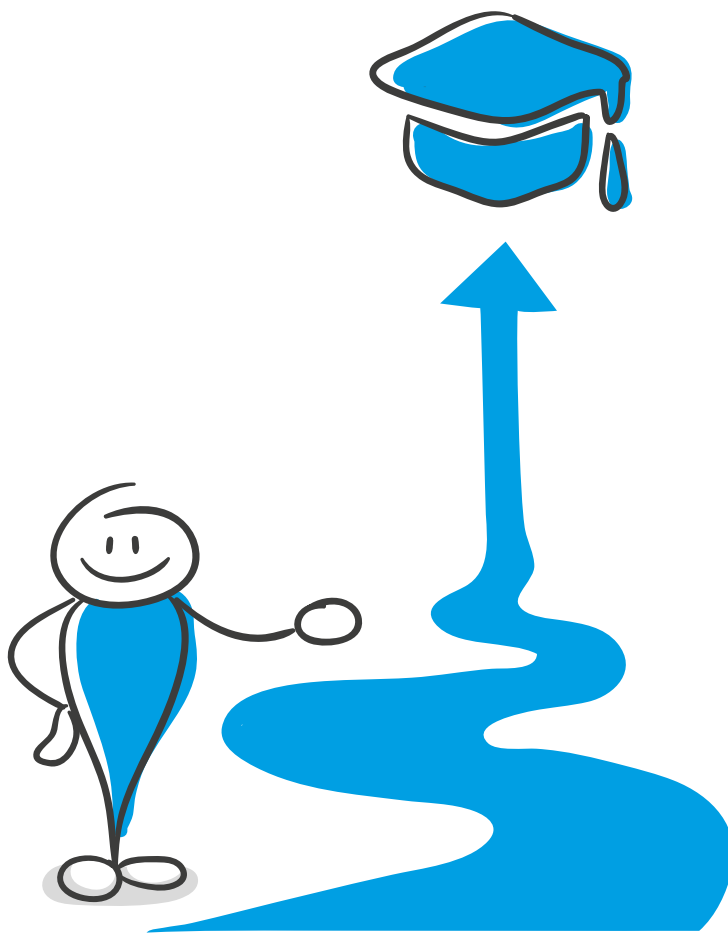
„The world is a book and those who do not travel read only one page”.

„Travel is the only thing you buy that makes you richer”.

„All our dreams can come true, if we have the courage to pursue them”.

Przykłady:

- *It was a long time ago when St. Augustine once said: “The world is a book and those who do not travel read only one page.” That is why a lot of people dream of travelling around the world thus - reading the whole book.*
- *Everybody has dreams but hardly any faith in them. Still, as Walt Disney pointed out, “all our dreams can come true, if we have the courage to pursue them.” Even such adventurous as travelling around the world.*
- *Nowadays travelling is getting easier and easier not only in terms of money or transport but also when talking about time. Therefore, a number of people dream of setting out for a travel around the world.*

3 ROZWIŃCIE

W rozwinięciu należało zająć się dwiema kwestiami: jakie są korzyści z podróży dookoła świata i jakich rad można udzielić, by się do takiej podróży przygotować. Oczywiście każdej kwestii powinno poświęcić się podobną ilość tekstu. Analogicznie do rozprawki oczekiwano od zdających pogłębionej analizy, najlepiej wspartej przykładami. Sekcja ta powinna składać się z przynajmniej dwóch, trzech powiązanych ze sobą akapitów, co zaś do treści – artykuł pozostawia zdającym dużą swobodę, można więc było w nim umieścić cytaty, a także elementy opisu, opowiadania, recenzji czy sprawozdania. Wszystko, dzięki czemu będzie interesujący dla potencjalnego czytelnika.

- Przykłady korzyści: *meeting new people and culture, sight-seeing, broadening horizons, learning foreign languages, adventures, challenge, diversity, tolerance, etc.*
- Przykłady porad: *planning ahead, gap year, collecting money, valid passport, vaccinations, first-aid kit, etc.*

4 ZAKOŃCZENIE

Zakończenie artykułu, nawet jeśli jest bardzo krótkie, ale wyjątkowo trafne, ocenione zostanie na maksimum punktów. Nie trzeba więc było parafrazować wstępu ani silić się na przypo-

mnienie meritum sprawy. Wystarczyło „wrzucić” coś w charakterze wisienki na torcie, coś, co dopełni tekst, zamknie całość i najlepiej skłoni do refleksji.

Przykłady:

- *If I were you, I would set off even tomorrow. That's the best thing ever!*
- *Don't think too long. Give yourself the chance!*
- *What are you waiting for? Fulfil your dream!*

Z błędów najczęściej popełnianych należy wymienić: brak tytułu, nieczytelny wstęp i jednostronne odniesienie się do tematu. Ponadto w obu wypadkach – tak rozprawki, jak i artykułu – trzeba było pamiętać, by wypowiedź cechowała się widocznym zamysłem kompozycyjnym, przejrzystym układem graficznym z konsekwentnym podziałem na akapity oraz objętością 180-280 słów.

Nowa matura w 2023 r. właściwie nie przyniesie zmian w kwestii wypowiedzi pisemnych na poziomie rozszerzonym, którymi nadal pozostaną rozprawka, artykuł oraz list formalny. Podskoczy za to poziom (B2+ dla wypowiedzi pisemnych i C1 dla wypowiedzi receptywnych, czyli rozumienie ze słuchu i rozumienie tekstu pisanego). Wybierając język angielski jako przedmiot dodatkowy, uczniowie będą już musieli uzyskać 30% zdawalności, co z pewnością wyeliminuje zdających z tzw. przypadku i doda niektórym motywacji do pracy. Co będzie, czas pokaże, miejmy jednak nadzieję (mimo wątpliwości), że wprowadzone zmiany wyjdą nam wszystkim na dobre.

Katarzyna Dembska

Nauczycielka języka angielskiego i filozofii z doświadczeniem we wszystkich typach szkół. Od 2005 r. pracuje w Zespole Szkół nr 2 im. Przyjaźni Polsko-Norweskiej w Ostrzeszowie. Uczestniczyła w szkoleniach metodycznych w Wielkiej Brytanii, Irlandii i we Francji. Entuzjastka metody CLIL oraz nauki przez ruch. Jej pasją jest pisarstwo (książki, bajki, wiersze). Dotychczas wydała dziesięć książek: *Mariolka - zwariowana powieść dla nastolatków* (cztery tomy), *Fiołek i Zegar* (w: *Bajki Bloggerów*), *Bajki Czerwonego Czajnika*, *Bajki Bazylia*, *Pszczółki Pana Teofila*, *Mrówka Paker* oraz *Babcia w koronie*.
Weganka i zielona aktywistka.